

บทที่ 6

บทสรุปและ ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1-3 ปรากฏว่าการพัฒนาก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมของประเทศมากขึ้น นอกจากนั้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจก็มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น คือเปลี่ยนจากการผลิตทางการเกษตร มาเป็นการผลิตทางอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่ตามมาก็คือ เกิดความแตกต่างทางพื้นที่ของการกระจายรายได้และการให้บริการของรัฐ ทั้งนี้ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาภาคไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผน เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับความเป็นอยู่ การแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่และเพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชนบท และในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) รัฐบาลได้ผ่านนโยบายการพัฒนาเมืองหลักมาใช้เพื่อเป็นกลไกในการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและลดความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบความแตกต่างทางพื้นที่และ เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ระหว่างปี พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2528 โดยมีสมมุติฐานที่ว่า "การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมย่อมมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ของตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคม" วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ก็คือ ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก โดยมีตัวแปรที่เป็นดัชนีวัดระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม จำนวน 33 ตัวแปร ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรด้านประชากร บริการสาธารณสุข สาธารณูปโภค การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

6.1 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้คือ การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ของตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งผลของการวิจัยสรุปได้เป็น 3 ข้อดังนี้

6.1.1 การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในภาคเหนือ

กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นช่วงสิ้นแผน ฯ 4 ภาคเหนือมีความแตกต่างของสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระหว่างจังหวัดต่าง ๆ อยู่ 4 ด้าน ทั้งปรากฏผลการวิเคราะห์องค์ประกอบได้เป็น 4 องค์ประกอบตามลำดับความสำคัญ คือ 1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2. ด้านการพัฒนาเมือง 3. ด้านการพัฒนาเกษตรกรรม 4. ด้านบริการสาธารณสุข แต่ครั้งถึงช่วง ปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นช่วงปลายของแผน ฯ 5 ภาคเหนือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนไปคือ มีความแตกต่างของสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระหว่างจังหวัดต่าง ๆ อยู่ 5 ด้าน คือ 1. ด้านการพัฒนาเมือง 2. ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม 3. ด้านการศึกษา-บริการของแพทย์ 4. ด้านบริการสาธารณสุข 5. ด้านการพัฒนาพืชไร่ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของภาคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของแผนพัฒนา ฯ ในแต่ละฉบับ ทั้งจะสังเกตได้จากองค์ประกอบแรกซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด

6.1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมทำให้เกิดรูปแบบทางพื้นที่ของตัวแปรเศรษฐกิจสังคมรูปแบบทางพื้นที่ที่สำคัญซึ่งได้จากการวิเคราะห์ สามารถสรุปได้ดังนี้ (พิจารณาแผนที่ 5.1 และ 5.2 ในบทที่ 5 ประกอบด้วย)

ก. รูปแบบทางพื้นที่ด้านการพัฒนาเมือง บริเวณที่มีค่าคะแนนการพัฒนาเมืองสูงมีอยู่ 2 บริเวณ บริเวณแรกเป็นกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนบน ได้แก่กลุ่มจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดเชียงใหม่ คือ จังหวัดลำปาง ตาก ทั้งนี้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางความเจริญ อีกบริเวณหนึ่งอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และอุทัยธานี ทั้งนี้จังหวัดนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางความเจริญ ในภาคเหนือตอนล่าง บริเวณที่มีค่าคะแนนการพัฒนาเมืองต่ำเป็นจังหวัดที่อยู่ตามบริเวณขอบของภาคซึ่งเป็นเขตภูเขาสูงและห่างไกลความเจริญ ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา น่าน และเพชรบูรณ์ เป็นต้น

ข. รูปแบบทางพื้นที่ด้านการพัฒนาเกษตรกรรม บริเวณที่มีค่าคะแนนการพัฒนาเกษตรกรรมสูง ได้แก่ พื้นที่บริเวณภาคเหนือตอนล่างซึ่งมีศักยภาพทางการเกษตรที่เหมาะสม คือเป็นที่ราบอุทกสมบูรณ์ กลุ่มจังหวัดในเขตนี้อาจเป็นจังหวัดกำแพงเพชร อุทัยธานี นครสวรรค์

พิษณุโลกและเพชรบูรณ์ ส่วนบริเวณที่มีค่าคะแนนด้านการพัฒนาเกษตรกรรมค่า ไคแก่ พื้นที่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของภาคซึ่งมีศักยภาพทางการเกษตรค่า คือเป็นพื้นที่สูงและลาดชัน กลุ่มจังหวัดในเขตนี้นี้ ไคแก่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง เป็นต้น

ค. รูปแบบทางพื้นที่ด้านบริการสาธารณสุข พื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคเหนือมีการพัฒนา ด้านบริการสาธารณสุขค่อนข้างทั่วถึง คือส่วนใหญ่มีค่าคะแนนสูงและปานกลาง กลุ่มจังหวัดที่มี ค่าคะแนนสูงเป็นกลุ่มจังหวัดทางตะวันตกของภาค 3 จังหวัด ไคแก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทาก และอุทัยธานี อีกกลุ่มหนึ่งอยู่ทางตะวันออกของภาค 2 จังหวัด ไคแก่จังหวัดพะเยา และน่าน บริเวณที่มีค่าคะแนนด้านบริการสาธารณสุขค่าอยู่ในภาคเหนือตอนบน 1 จังหวัด ไคแก่จังหวัด เชียงรายและอยู่ติดต่อกับทางตอนกลางของภาค 3 จังหวัด ไคแก่จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์

ง. รูปแบบทางพื้นที่ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม จังหวัดที่มีค่าคะแนนการพัฒนาอุตสาหกรรม สูงมี 2 จังหวัดเป็นจังหวัดทางตอนบนของภาค 1 จังหวัด คือจังหวัดลำพูน และเป็นจังหวัดทาง ตอนกลางของภาคอีก 1 จังหวัด คือจังหวัดพิษณุโลก ส่วนบริเวณที่มีค่าคะแนนการพัฒนาอุตสาหกรรม ค่า เป็นกลุ่มจังหวัดเดียวกับกลุ่มที่มีค่าคะแนนการพัฒนาเมืองค่า คือจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา น่าน เพชรบูรณ์ เป็นต้น

6.1.3 การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ของ ตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคม

กล่าวคือผลของแผน ๖ 5 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางพื้นที่ดังนี้

ก. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ด้านการพัฒนาเมือง นโยบายการพัฒนาเมืองหลัก ทำให้จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีค่าคะแนนในระดับสูงมากอน มีค่าคะแนนเพิ่มสูงขึ้นจนจัดเป็นกลุ่มที่มีค่า คะแนนสูงมาก นอกจากนั้นจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตรมีค่าคะแนนเพิ่มสูงขึ้นจากกลุ่มที่มีค่าคะแนน ปานกลางเป็นกลุ่มที่มีค่าคะแนนสูง เนื่องจากมีจำนวนประชากรเมืองเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกัน จังหวัดลำปางซึ่งเป็นเมืองรองของภาคเช่นกันกลับมีค่าคะแนนลดลง คือลดลงจากที่เคยมีค่าคะแนน สูงมาเป็นค่าคะแนนปานกลาง เนื่องจากมีจำนวนประชากรเมืองและจำนวนรถยนต์ลดลง

ข. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ด้านบริการสาธารณสุข การเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ ที่เกิดขึ้นก็คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน อุทัยธานี น่าน พะเยา มีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นจากที่เคยมีค่า

คะแนนปานกลางเพิ่มขึ้นเป็นคะแนนสูง เนื่องจากมีจำนวนพยาบาลเพิ่มขึ้น จังหวัดที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นอีกจังหวัดหนึ่งก็คือ จังหวัดเชียงใหม่คือเพิ่มขึ้นจากที่เคยมีคะแนนต่ำมาเป็นคะแนนปานกลาง เนื่องจากมีจำนวนพยาบาลและเตียงคนไข้เพิ่มขึ้น ส่วนจังหวัดที่มีคะแนนลดลงมีเพียงจังหวัดเดียวคือจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งลดลงจากที่เคยมีคะแนนสูงมาเป็นคะแนนปานกลาง เนื่องจากมีจำนวนเตียงคนไข้ลดลง

ค. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ตามเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ที่เกิดขึ้นก็คือ จังหวัดพิจิตรมีคะแนนลดลงจากที่เคยมีคะแนนสูงมาเป็นคะแนนต่ำ จังหวัดลำพูน พะเยา และสุโขทัยมีคะแนนลดลงเช่นกัน คือจากที่เคยมีคะแนนปานกลางลดลงเป็นคะแนนต่ำ เนื่องจากการลงทุนตามเกษตรกรรมลดลง ส่วนจังหวัดที่มีคะแนนสูงขึ้นมีจังหวัดเดียวคือ จังหวัดน่านซึ่งเลื่อนจากที่เคยมีคะแนนต่ำขึ้นเป็นคะแนนปานกลาง เนื่องจากการลงทุนตามเกษตรกรรมและมีจำนวนพื้นที่พืชไร่สูงขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ผลของการวิจัยมีประโยชน์ทำให้เห็นความแตกต่างของระดับการพัฒนาในภาคเหนือ รวมทั้งเห็นแนวโน้มนโยบายเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ว่าเป็นไปตามแผนพัฒนาหรือไม่ ตลอดจนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงสาเหตุของความแตกต่างทางพื้นที่ จึงน่าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนจะได้นำผลของการวิจัยนี้ไปวางแผนเพื่อแก้ปัญหาความแตกต่างทางพื้นที่ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

6.2.2 ผลของการวิเคราะห์ในครั้งนี้ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ของภาคเหนือในช่วง พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ. 2528 ดังนั้นจึงน่าจะได้มีการศึกษาความแตกต่างทางพื้นที่ในลักษณะเดียวกันนี้ในช่วงเวลาต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เห็นแนวโน้มนโยบายเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่อย่างถ่องแท้ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาในระยะต่อไป

6.2.3 การวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาคเหนือเริ่มมีวิวัฒนาการเกิดขึ้นซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะอย่างทางระบบเศรษฐกิจขึ้น มีบริเวณที่กระบวนการกลายเป็นเมืองได้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมอย่างเห็นได้ชัด มีบางบริเวณที่เปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมแบบการค้าและมีบางพื้นที่ซึ่งเริ่มมีลักษณะเกษตรอุตสาหกรรม การวางแผนพัฒนาจึงควรพิจารณาความสำคัญของลักษณะเด่นของพื้นที่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป